



รูปแบบการส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์ของหน่วยอบรม

ประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี*

MODEL FOR PROMOTING THE CREATIVE BUDDHISM DISSEMINATION BY THE SUB-DISTRICT PEOPLE'S TRAINING UNIT OF THE SANGHA, PHETCHABURI PROVINCE

พระวิสุทธิวรทิจ (เสนห์ ธมฺมรํสี), อนุชา พละกุล, ดาวนา เกตุทอง

Phrawisuttiworakit (Sanae Dhammarungs), Anucha Bhalakula, Dawnapa Kettong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: anucha.bha@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. สภาพปัจจุบัน ปัญหา สาเหตุ อุปสรรค การเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2. องค์ประกอบการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์ และ 3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล โดยใช้รูปแบบวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 รูปหรือคน และการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ 15 รูปหรือคน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคัดเลือกแบบเจาะจง นำมาวิเคราะห์เนื้อหา สรุปแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบัน ปัญหา สาเหตุ อุปสรรค ได้แก่ คณะสงฆ์จัดโครงการธรรมสังเวยร่วมกับภาครัฐ กิจกรรมวัดประชารัฐ-สร้างสุข หมู่บ้านรักษาศีล 5 มอบทุนการศึกษา จัดตั้งหน่วยช่วยเหลือผู้ประสบภัย ปัญหา สาเหตุ อุปสรรคคณะสงฆ์บางพื้นที่ไม่ได้ทำงาน ไม่ตอบสนองงานคณะสงฆ์ การเปลี่ยนแปลงค่านิยม ขาดการรับรองจากราชการ ขาดงบประมาณ และงานซ้ำซ้อนกับภาครัฐ 2. องค์ประกอบการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ 1. ด้านความรู้ ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรมีการศึกษาในระดับอุดมศึกษา 2. ด้านทัศนคติ สร้างแนวทางการเผยแผ่ที่มีเอกภาพ เพื่อให้คำแนะนำพุทธศาสนิกชน 3. ด้านทักษะ ได้แก่ ทักษะทางกาย การดูแลสุขภาพ การแต่งตัว บุคลิกภาพ ทักษะทางวาจา การแนะนำสั่งสอนแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ตามหลักของ

* Received April 4, 2025; Revised May 15, 2025; Accepted May 23, 2025



พระพุทธศาสนา และทักษะทางใจ การวางแผน การคิด การมีประสบการณ์ และ 4. ด้านนิสัย บุคลิกของผู้ทำการเผยแผ่ต้องมีความรับผิดชอบตนเองและหมู่คณะ 3. รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ 1. ผู้ส่งสาร พระสงฆ์ที่ทำหน้าที่เผยแผ่ ต้องศึกษามาย่างถูกต้องทั้งทางธรรมและทางโลก มีวัตรปฏิบัติที่ดีเป็นประจักษ์ต่อคณะสงฆ์และประชาชน 2. สาร พระนักเทศน์ต้องประยุกต์ต่อผู้รับสารตามประเภท อาทิ เด็ก ผู้ใหญ่ ข้าราชการ 3. สื่อหรือช่องทาง การสื่อสารต้องเป็นข้อเท็จจริง เพื่อปรับปรุงพัฒนาต่อยอดการเผยแผ่ และ 4. ผู้รับสาร จัดกลุ่มผู้สูงอายุ เยาวชน ประชาชน ข้าราชการ เมื่อเข้าใจกลุ่มบุคคลที่จะสื่อสารที่เหมาะสม

คำสำคัญ: รูปแบบ; การเผยแผ่พระพุทธศาสนา; หน่วยอบรมประชาชน

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study status, problems, causes, and obstacles in disseminating Buddhism, 2. To study components of the development of creative dissemination of Buddhism, and 3. To present a model for creative dissemination of Buddhism of the sub-district public training units, conducted by the mixed research methods. The qualitative research, data were collected by interviewing 10 key informants and a workshop for 15 people. The research instrument was an in-depth-interview script. Key informants were purposefully selected, analyzed for content, and summarized and written in a descriptive interpretation.

The research results were found that: 1. Status, problems, causes, obstacles; included the Sangha organized the mobile Dharma project in collaboration with the government sector, the Wat, Pracha, Rath Happiness Creating activity. The Five Precepts Observing Village, providing scholarships, and setting up disaster relief units. Problems, causes, and obstacles; Some areas of the Sangha were not working, not responding to the work of the Sangha, changing values, lack of government certification, lack of budget, and duplicating work with the government sector. 2. Components of the development of creative Buddhism dissemination included: 1). Knowledge, promoting higher education for monks and novices. 2. Attitude, creating a

unified approach to dissemination to provide advice to Buddhists. 3. Skills, including physical skills, health care, dressing, personality, verbal skills, teaching only beneficial things according to the principles of Buddhism, and mental skills, planning, thinking, and experience. 4. Habits and personalities of the disseminators must be responsible for themselves and the group. 3. Formats of creative Buddhism dissemination included: 1. Senders, monks who will perform the role of disseminators must have studied correctly both in Dhamma and worldly matters. 2. Message, the preachers must apply to the receivers according to their type, such as children, adults, and government officials. 3. The media or communication channels must be factual to improve and develop the dissemination. 4. Receivers of the message must be divided into groups: the elderly, youth, the public, and government officials to be classified into appropriate group of receivers communicated.

Keywords: Format; Dissemination of Buddhism; Public Training Unit

บทนำ

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) เป็นความริเริ่มของเจ้าพระคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ฟื้น ชุตินธรมหาเถร ป.ธ.9) เจ้าอาวาสวัดสามพระยา พระอารามหลวง กรุงเทพมหานคร โดยมหาเถรสมาคม มีมติจัดตั้ง พ.ศ. 2518 มีวัตถุประสงค์หลักเมื่อครั้งริเริ่มหาประชากร ได้แก่ หนึ่งเพื่อสงเคราะห์และอนุเคราะห์ประชาชนในท้องถิ่น ที่อาศัยอยู่ในตำบลที่หน่วยอบรมประชาชนตั้งอยู่ ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนพึ่งพาตนเองได้ และพัฒนาตนเองให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องตามสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น สองเพื่อเป็นศูนย์กลางประสานงานระหว่างวัด บ้าน และหน่วยราชการ ในการร่วมมือกันพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าในทุกด้าน อาทิ ด้านสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น ด้านความรู้ความสามารถของภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการพัฒนาอาชีพที่ถูกต้องตามกฎหมาย สามเพื่อเป็นศูนย์รวมความคิดของประชาชนทุกหมู่เหล่า ที่เป็นประโยชน์เชิงสร้างสรรค์นำมาพัฒนาหมู่บ้านให้มีความเจริญรุ่งเรือง สี่เพื่อเป็นศูนย์รวมพลังหมู่บ้านสันติสุข ร่วมกันปกป้องพิทักษ์รักษาชีวิตและทรัพย์สินของทุกคนในหมู่บ้าน และห้าเพื่อเป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสารทุกระดับทั้งจากชุมชนและราชการ หากได้รับทราบข้อมูลข่าวสารไม่ถูกต้อง อาจทำให้เข้าใจสถานการณ์ของบ้านเมืองไม่ถูกต้อง พรัง เจนนธิ, 2546 หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล จึงอยู่



ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการอำนวยการ และผู้อำนวยการ ได้แก่ 1. คณะกรรมการอำนวยการอบรมประชาชนประจำอำเภอ เรียกชื่อย่อว่า (อ.ป.อ.) มีพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะอำเภอ เป็นประธานคณะกรรมการอำนวยการ 2. คณะกรรมการอำนวยการอบรมประชาชนประจำจังหวัด เรียกชื่อย่อว่า (อ.ป.จ.) มีพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะจังหวัด เป็นประธานคณะกรรมการอำนวยการ 3. ผู้อำนวยการอบรมประชาชนประจำภาค มีเจ้าคณะภาคนั้น ๆ เป็นผู้อำนวยการ 4. คณะกรรมการอำนวยการกลาง เรียกชื่อย่อว่า “คณะกรรมการ อ.ป.ก.” โดยมี ประธาน รองประธาน และกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิที่แต่งตั้งโดยมหาเถรสมาคมกับเจ้าคณะใหญ่ทุกหน เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง ถือเป็นหน่วยปกครองสูงสุดของหน่วยอบรมประชาชน (ระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. 2546, 2567)

พระสงฆ์แสดงบทบาทต่อชุมชน ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม ด้านสุขภาพอนามัย ด้านสัมมาชีพ ด้านสันติสุข ด้านศึกษาสงเคราะห์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้านกตัญญู กตเวทิตาธรรม และด้านสามัคคีธรรม แต่ประสบปัญหาเชิงกระบวนการ คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนงาน ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการติดต่อประสานงาน ด้านการสื่อสารและนำเสนอปัญหา และด้านงบประมาณสนับสนุน ไม่สอดคล้องต่อการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่ได้รับมอบหมาย ทั้งนี้ พระสงฆ์ต้องได้รับการยอมรับจากทั้งคณะสงฆ์และประชาชนทุกระดับ มีองค์ความรู้ตามหลักพระธรรมวินัย และความรู้สมัยใหม่อย่างรอบด้าน สามารถบูรณาการต่อชุมชน ผ่านโครงการหรือกิจกรรม คณะสงฆ์ ต้องดำเนินการเป็นประจำและต่อเนื่อง (พระวิสุทธีวรกิจ และคณะ, 2563)

เทคนิควิธีการของผู้ส่งสาร ต้องการนำพุทธธรรมมาประยุกต์กับยุคสมัยใหม่ โดยคงสาระและคุณค่าของพุทธธรรมตามพระไตรปิฎก วิธีการสอนจึงจำเป็นต่อการเผยแผ่ธรรมะ “สื่อ” คือ อุปกรณ์การเผยแผ่และเสริมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสังคม หรือเสนอความคิดเห็น แก้ไขปรับปรุงชักจูงโน้มน้าวจิตใจของประชาชนให้ประพฤติตามหลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมให้เกิดความสุขสงบในสังคม ผู้เผยแผ่จะต้องเป็นกัลยาณมิตร คือ เป็นผู้ชี้แนะที่ถูกต้อง เพราะเป็นบทบาทของนักเผยแผ่ (เสถียรพงศ์ วรรณะปก, 2540)

การวิจัยนี้ต้องการนำเสนอแนวความคิดการดำเนินงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ปัญหา แนวทางแก้ไข และเทคนิคการแสดงบทบาทต่อสังคมของพระสงฆ์เชิงรุก ในสังคมยุคการแข่งขันเชิงทักษะและคุณค่าของบุคคลและองค์กร ให้มีความสำคัญและได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วนของสังคมต่อไป



วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา สาเหตุ อุปสรรคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ รองเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 2 รูป นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา จำนวน 2 คน สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 2 คน พระสงฆ์นักเผยแผ่จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 4 รูป จำนวน 10 รูปหรือคน

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ผู้วิจัยนิมนต์และเชิญผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา ประธานหรือรองประธานหรือกรรมการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลจังหวัดเพชรบุรี ประธานหรือรองประธานหรือกรรมการชมรมพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบุรี พุทธศาสนิกชนในพื้นที่ รวมทั้งสิ้นจำนวน 15 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คณะผู้วิจัยมุ่งเน้นการสัมภาษณ์ 1. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา สาเหตุ อุปสรรคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี 2. ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี 3. ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี และ 4. ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ ขั้นที่ 1 ลงพื้นที่ชุมชนเพื่อศึกษากิจการกรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี ว่าสามารถนำมาพัฒนาให้เกิดความหลากหลาย ที่มีการร่วมมือกันระหว่างพื้นที่ได้อย่างไร ซึ่งจะเป็นการขับเคลื่อนด้วยกิจกรรมกลุ่มที่มีความหลากหลาย ขั้นที่ 2 วิเคราะห์รูปแบบ คือ การประเมินการทำงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี ขั้นที่ 3 ออกแบบการเรียนรู้ คือ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา สาเหตุ อุปสรรคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี และสรุปจากประเด็นการศึกษา ขั้นที่ 4 พัฒนากิจกรรม คือ การสังเคราะห์องค์ประกอบการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี ขั้นที่ 5 พัฒนาระบบการและกลไก คือ นำเสนอรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี ขั้นที่ 6 สร้างรูปแบบการวิจัย การวิจัยนี้ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยมีกระบวนการ ได้แก่ 1. การประชุมกลุ่ม (Group Meeting) 2. การสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview Questions) และ 3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ขั้นที่ 7 สรุปรายงานวิจัย โดยจะดำเนินการสรุปผลตามรูปแบบที่กำหนดไว้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามเนื้อหา (Content Analysis) แล้วสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากการวิเคราะห์จากเอกสาร ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) หลังจากนั้น ผู้วิจัยยืนยันความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลด้วยการให้บุคคลที่อยู่ในปรากฏการณ์ที่ศึกษาและบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษาตรวจสอบและรับรองความถูกต้อง โดยการแปลข้อมูลพร้อมให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ทักท้วงหรือยอมรับข้อมูลที่นำเสนอ ซึ่งการตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลด้วยวิธีนี้ ผู้วิจัยใช้กับข้อมูลเบื้องต้นและข้อมูลที่เป็นส่วนที่ผู้วิจัยได้ตีความแล้วนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) นำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาและการนำเสนอภาพกิจกรรมและชุดองค์ความรู้ (หนังสือสรุป



องค์ความรู้) และวิถีทัศน์บรรยากาศการสังเคราะห์ข้อมูลในพื้นที่ให้ได้ผลเป็นเชิงประจักษ์ โดยวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหา สาเหตุ อุปสรรคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม ส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีทั้งในวัด บ้าน หน่วยราชการ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ด้านจิตใจและศีลธรรม เน้นความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญู บ้าน-วัดมีการทำบุญอุทิศ มีการเจริญพระพุทธมนต์ถวายพระพรชัยมงคล ด้านสุขภาพอนามัย มีสนามกีฬา-ออกกำลังกายประจำหมู่บ้าน การควบคุมเรื่องการทานอาหาร งดเว้นอาหารสุก-ดิบ ด้านสัมมาชีพ การทำตาลโตนด การแปรรูปอาหาร เน้นเศรษฐกิจพอเพียง การค้าขายแก่นักท่องเที่ยว ราคาเยาเยา การประมงน้ำจืดและประมงน้ำเค็ม เว้นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ด้านสันติสุข มีการรณรงค์ประชาชนรักษาศีล 5 หมู่บ้านรักษาศีล 5 การเจริญพระพุทธมนต์สัจจการ เยี่ยมผู้ป่วยติดเตียงและผู้สูงอายุ การจัดอบรมกัมมัฏฐาน การจัดค่ายพุทธบุตร ด้านศึกษาสงเคราะห์ มีการจัดตั้งทุนการศึกษา การทอดผ้าป่าการศึกษา การสอนศีลธรรมในสถานศึกษา การเรียนการสอนธรรมศึกษา และส่งเสริมการเรียนบาลีศึกษาของฆราวาส ด้านสาธารณสงเคราะห์ มีการจัดการเผาศพไร้ญาติ การช่วยเหลือการจัดการศพตามสมควร การอนุญาตให้ใช้พื้นที่ว่างเปล่าของวัดให้ประชาชนใช้ประกอบอาชีพ อาทิ ตลาดนัด การจัดกิจกรรม โดยไม่ขัดต่อศีลธรรมของพระพุทธศาสนา ด้านกตัญญูกตเวทิตาธรรม จัดพิธีวันแม่แห่งชาติ พิธีวันพ่อแห่งชาติ การขัดเกลาเด็กและเยาวชนมีความกตัญญูและกตเวทิต่อกันพ่อแม่-ครู-อาจารย์ การจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา อาทิ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมิบูชา วันอาสาฬหบูชา และวันธรรมมัสสวนะ และการบรรพชา-อุปสมบทเพื่อระลึกถึงคุณ และด้านสามัคคีธรรม การเจริญพระพุทธมนต์สัจจการในเขตตำบล มีการแจกทาน ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการแข่งกีฬาพื้นบ้าน การแข่งวอลเลย์บอลพื้นบ้าน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน บ้าน วัด ราชการ (บวร) การจัดเวทีเสวนาธรรม

2. องค์ประกอบการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ ด้านความรู้ มีการบรรยายธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (สวท. เพชรบุรี) การทำวารสารสิ่งตีพิมพ์ การอาศัยสื่อ เป็นช่องทางเผยแผ่ แต่ยังคงพัฒนาบุคลากรใช้สื่อให้มีความชำนาญในการ

เผยแผ่ ส่งเสริมให้พระภิกษุ-สามเณร มีการศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยใช้วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี รองรับการศึกษาระดับอุดมศึกษาและวิชาการเผยแผ่ศีลธรรมในสถานศึกษาในจังหวัดเพชรบุรี ด้านทัศนคติ ความคิดเห็นอาจมีการคิดเห็นต่างกันบ้าง แต่แนวทางเป็นไปในแนวทางเดียวกัน คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา “ให้เว้นความชั่ว ทำแต่ความดี ทำใจให้บริสุทธิ์ ผ่องใส” มีจิตอาสาพัฒนาสังคม มีรูปปั้นและประติมากรรมต่าง ๆ บ่งบอกถึงทัศนคติที่พึงงามเจตนาของศิลปินผู้สร้างศิลปะสอดแทรกคุณธรรม ตามคำว่า “คุณธรรมนำความรู้” หรือ “ความรู้คู่คุณธรรม” การให้คำแนะนำพุทธศาสนิกชน ประชาชนในท้องถิ่นของตน ให้รู้จักสามัคคี รู้คุณค่าของวัฒนธรรมประเพณี ด้านทักษะ ทักษะทางกาย (การดูแลสุขภาพ การแต่งตัว บุคลิกภาพ) ทักษะทางใจ (การวางแผน การคิด การมีประสบการณ์) หากมีทักษะที่ดีแบบนี้ จะช่วยด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างดี ผู้ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาส่วนมากชำนาญในการท่องจำหลักคำสอน ความเข้าใจหลักคำสอน และวิธีการเผยแผ่ยังทันสมัยและเป็นที่น่าสนใจมากนัก ขำนาญ “การสร้างวัดมากกว่าการสร้างศาสนายาห” การแสดงธรรมส่วนมาก “พุทธศาสนิกชนได้บุญมากกว่าได้ปัญญา” เช่น การเทศน์มหาชาติ การแสดงธรรมในงานศพ การผลิตสื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างน้อย ความชำนาญในการเผยแผ่ทางโซเชียลยังต้องพัฒนา ความเชี่ยวชาญในหลักคำสอน หรือการประยุกต์การสอนให้เกิดความเข้าใจ และน่าสนใจยังต้องพัฒนาต่อไป และด้านนิสัย บุคลิกของผู้ทำการเผยแผ่มีความสำคัญมาก ปัจจุบันนักเผยแผ่ทั้งรูปแบบพระ (สมณสาธิต) (ทั้งยาม ถือโทรศัพท์แท่นยาม) ซึ่งเป็นรูปแบบของพระ เทคโนโลยีมีความจำเป็นต่อการเผยแผ่อย่างมาก แต่นักเผยแผ่ไม่ควรทิ้งรูปแบบอันงดงาม ที่บรรพบุรุษพุทธศาสนาสืบทอดกับมาช้านานให้คงอยู่ ความรับผิดชอบตนเองและหมู่คณะ การเสียสละเพื่อส่วนร่วม การแสดงออกทางสังคม นักเผยแผ่บางรูปมีวาทศิลป์ในการเผยแผ่คำสอนไพเราะจับใจ แต่พฤติกรรมส่วนตัวตรงกันข้ามกับการเผยแผ่ (ขาดสมณสาธิต)

3. รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ ผู้ส่งสาร (Source) การส่งสารในปัจจุบันนิยมคล้อยตามโลกออนไลน์ กลุ่มบุคคลที่นับถือและมั่นคงต่อพระพุทธศาสนาส่วนมากเป็นผู้สูงอายุ เยาวชนน้อยมาก การส่งสารทางโลกออนไลน์ยังไม่ประสบความสำเร็จมากนัก ยังคงต้องใช้เอกสารด้วยถึงจะประสบความสำเร็จ เช่น คณะสงฆ์ปัจจุบันส่งข่าวสารทางไลน์ ปรากฏว่ามีพระสงฆ์บางรูปไม่สนใจในการส่งข่าวสารทางไลน์ สาร (Message) การใช้ถ้อยคำที่เข้าใจตรงกัน เป็นเรื่องสำคัญของการเผยแผ่ พระนักเทศน์หลายรูปที่ไม่ประสบความสำเร็จในการเผยแผ่ เพราะพูดศัพท์ที่เข้าใจยาก ขาดการประยุกต์หรือการสื่อสารที่



ชัดเจนต่อผู้รับสาร บางครั้งอ้างบาลีมากเกินไป ทำให้ขาดความน่าสนใจ หรือขาดทักษะในการเผยแพร่ ผู้ส่งสารเบื้องต้นต้องคำนึงถึงผู้จะรับสารว่าอยู่ในวัยไหน ประเภทไหน เด็ก ผู้ใหญ่ ข้าราชการ เป็นต้น สื่อหรือช่องทาง (Channel) ผู้ที่จะทำการสื่อหรือใช้ช่องทางสื่อสารต้องเรียนรู้และมีความชำนาญในสื่อ การสื่อสารต้องเป็นข้อมูลที่แท้จริง ไม่เป็นเท็จ และไม่บ่อนทำลายตนและบุคคลอื่น ไม่เอาความคิดเห็นส่วนตัวตัดสินความคิดเห็นของบุคคลอื่น รับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น แล้วนำมาปรับปรุงพัฒนาต่อยอดการเผยแพร่ และ ผู้รับสาร (Receiver) จัดอยู่ในกลุ่มไหน กลุ่มผู้สูงอายุ เยาวชน พ่อค้า ประชาชน ข้าราชการ เมื่อเข้าใจกลุ่มบุคคลที่จะสื่อสารแล้วว่า บุคคลกลุ่มนี้ควรจะสื่อสารอย่างไรถึงจะเหมาะสม และเราต้องการให้ผู้รับสารทราบหรือรับสารประเภทใด

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหา สาเหตุ อุปสรรค ได้แก่ คณะสงฆ์ การจัดประชุมงานคณะสงฆ์อำเภอและจังหวัด จัดกิจกรรม จัดโครงการธรรมสังฆาร่วมกับภาครัฐ กิจกรรมวัดประชารัฐ สร้างสุข ดูแลรักษาความสะอาดริมแม่น้ำเพชรบุรี หมู่บ้านรักษาศีล 5 สนับสนุนรางวัลในงานวันเด็กแห่งชาติ มอบทุนการศึกษาแก่บุตร-หลาน มอบวัสดุอุปกรณ์การศึกษา จัดตั้งหน่วยช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ ปัญหา สาเหตุ อุปสรรคคณะสงฆ์บางพื้นที่ไม่ได้ทำงาน บุคคลไม่ตอบสนองการทำงานของคณะสงฆ์ ปัญหาจริยธรรม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมค่านิยมไม่เหมาะสม ไม่ได้ได้รับการรับรองจากราชการ ขาดงบประมาณรองรับกรณีเกิดสาธารณภัย ขาดพัสดุ และครุภัณฑ์บางประเภท และการทำงานซ้ำซ้อนกับหน่วยงานภาครัฐ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูธีรนนทสิทธิ์ (ธีรปัญญา (มีผดุง)) และคณะ (2567) เรื่อง พลวัตการขับเคลื่อนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลอำเภอนาน้อยจังหวัดน่าน พบว่า 1. สภาพและปัญหาของการดำเนินการของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลอำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน 8 ด้าน คือ 1. ด้านความสามัคคี ชุมชนขาดความร่วมมือกัน 2. ด้านสุขภาพอนามัย ไม่มีเงินในการรักษาเพื่อดูแลสุขภาพอนามัย 3. ด้านวัฒนธรรม ศีลธรรม ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจด้านศีลธรรม 4. ด้านส่งเสริมอาชีพ ไม่มีการส่งเสริมจากภาครัฐอย่างจริงจัง 5. ด้านสันติสุข ส่วนใหญ่ชุมชนปรองดองกัน 6. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ การช่วยเหลือในด้านการศึกษายังมีน้อย 7. ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ ขาดการการสนับสนุนช่วยเหลือกันเท่าที่ควร และ 8. ด้านกตัญญูกตเวทิตาธรรม พ่อแม่ขาดการเคารพจากลูกหลาน เพราะไม่มีเวลาอบรมสั่งสอน และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสวัสดิ์กาญจนภาส (ทัตพล แผลงปาน) (2567) เรื่อง การขับเคลื่อนหน่วยอบรม



ประชาชนประจำตำบลสู่การสร้างนวัตกรรมชุมชนต้นแบบวิถีพุทธในเขตการปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ผลสังเคราะห์การดำเนินงานพันธกิจทั้ง 8 ด้าน ปัจจุบันนี้ การดำเนินงานพันธกิจทั้ง 8 ด้าน ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลขึ้นอยู่กับเจ้าอาวาสที่เป็นประธานหน่วยว่าจะบริหารจัดการและจัดการอย่างไร คณะกรรมการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลไม่มีการประชุม ไม่ปรึกษาวางแผนในการดำเนินงาน ไม่มีรูปแบบของการจัดกิจกรรมที่ชัดเจน และยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนในการดำเนินงาน

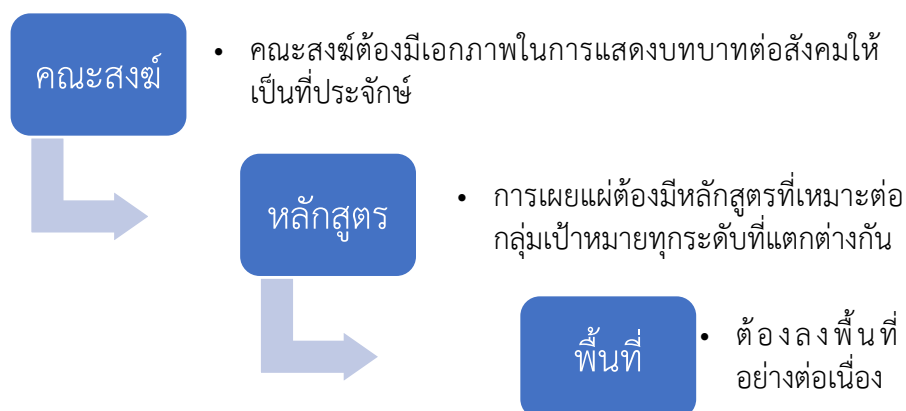
2. องค์ประกอบการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ 1. ด้านความรู้ พัฒนาบุคลากรใช้สื่อให้มีความชำนาญในการเผยแผ่ ส่งเสริมให้พระภิกษุ-สามเณร มีการศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยใช้วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี 2. ด้านทัศนคติ ความคิดเห็นอาจมีการคิดเห็นต่างกันบ้าง แต่แนวทางเป็นไปในแนวทางเดียวกัน คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้คำแนะนำพุทธศาสนิกชน ประชาชนในท้องถิ่นของตน ให้รู้จักสามัคคี รู้คุณค่าของวัฒนธรรมประเพณี 3. ด้านทักษะ ได้แก่ ทักษะทางกาย การดูแลสุขภาพ การแต่งตัว บุคลิกภาพ ทักษะทางวาจา การแนะนำสั่งสอนแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ตามหลักของพระพุทธศาสนา และทักษะทางใจ การวางแผน การคิด การมีประสบการณ์ และ 4. ด้านนิสัย บุคลิกของผู้ทำการเผยแผ่มีความสำคัญมาก ต้องมีความรับผิดชอบตนเองและหมู่คณะ การเสียสละเพื่อส่วนร่วม สอดคล้องกับการวิจัยของพระสุธีรัตนบัณฑิต อบอุ่น และสายชล ปัญญชิต (2563) เรื่อง นวัตกรรมและเครือข่ายทางสังคมจากการดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์ไทย พบว่า การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือได้เริ่มต้นนำเสนอหาเถรสมาคมและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ให้เข้าใจหลักการและมีมติรับทราบเกี่ยวกับการผลักดันการพัฒนาหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลอย่างเป็นทางการ จึงได้สร้างเครือข่ายที่สนับสนุนกลไกการดำเนินงานทั้งระดับประเทศและพื้นที่

3. รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ 1. ผู้ส่งสาร (Source) พระสงฆ์ที่จะทำหน้าที่เผยแผ่ ต้องได้รับการศึกษามาอย่างถูกต้องทั้งทางธรรมและทางโลก มีวัตรปฏิบัติที่ดีเป็นประจักษ์ต่อคณะสงฆ์และประชาชน 2. สาร (Message) การใช้ถ้อยคำที่เข้าใจตรงกัน เป็นเรื่องสำคัญของการเผยแผ่ พระนักเทศน์ต้องประยุกต์ที่ชัดเจนต่อผู้รับสารตามประเภท อาทิ เด็ก ผู้ใหญ่ ข้าราชการ 3. สื่อหรือช่องทาง (Channel) การสื่อสารต้องเป็นข้อเท็จจริง ไม่บ่อนทำลายตนและบุคคลอื่น ไม่เอาความคิดเห็นส่วนตัวตัดสินความคิดเห็นของบุคคลอื่น รับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น แล้วนำมาปรับปรุงพัฒนาต่อยอดการเผยแผ่ และ 4. ผู้รับสาร (Receiver) จัดกลุ่มผู้สูงอายุ เยาวชน พ่อค้า ประชาชน ข้าราชการ เมื่อเข้าใจกลุ่มบุคคลที่จะสื่อสาร ควรสื่อสารที่เหมาะสม สอดคล้องกับ

พระครูสังฆรักษ์สุเทพ สุเทโว (ชูชีพ) และคณะ (2567) เรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลคลองข่อย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า คณะสงฆ์ควรสนับสนุนให้การอบรมพัฒนาบุคลากรและให้ความสำคัญบุคลากรในฐานะทรัพยากรที่ทรงคุณค่า ควรพัฒนางานในหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ควรให้การสนับสนุนและพัฒนากลุ่มงานที่มีอยู่ในชุมชนอย่างยั่งยืน ควรเพิ่มประสิทธิภาพการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อลดช่องว่างงานของคนในชุมชน

องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี สังเคราะห์องค์ความรู้ดังนี้



ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

สรุปองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี พบประเด็นสำคัญดังนี้ 1. คณะสงฆ์ บางแห่งปฏิบัติหน้าที่ต่อเนื่องเป็นที่ยอมรับของชุมชน ดำเนินกิจกรรมร่วมกับชุมชนและภาครัฐ แต่มีบางพื้นที่ที่ไม่ได้แสดงบทบาทการพัฒนาเชิงรุก ซึ่งขาดการองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติการ ทั้งนี้ ต้องมีเอกภาพในการแสดงบทบาทต่อสังคมให้เป็นที่ประจักษ์ 2. หลักสูตร การปฏิบัติงานของพระสงฆ์ ดำเนินการตามความสามารถส่วนตัว กล่าวคือ ท่านเป็นผู้มีทักษะการเทศน์การสื่อสาร การพัฒนาชุมชน การช่วยเหลือสังคม แต่ขาดหลักสูตรการดำเนินงานที่เป็นมาตรฐาน ที่

เหมาะสมกับการอบรมหรือให้ความรู้กับกลุ่มที่เข้าร่วมที่มีความหลากหลาย 3. พื้นที่ การแสดงบทบาทของพระสงฆ์บางพื้นที่ท่านมีศักยภาพดำเนินการเป็นรูปธรรม ได้รับการยอมรับทั้งจากพระสงฆ์ ประชาชน และภาครัฐที่เกี่ยวข้อง แต่หลายพื้นที่ขาดพระสงฆ์ที่มีภาวะผู้นำหรือนักพัฒนา ทั้งนี้ แต่ละพื้นที่สภาพปัญหาแตกต่างกัน ความต้องการของชุมชนมีความแตกต่าง คณะสงฆ์ขาดอุปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพร่วมดำเนินการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ควรมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน และช่องทางการเผยแพร่พระพุทธศาสนาทุกรูปแบบ
2. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ควรมีการเข้าใจ เข้าถึง เข้าใกล้ แสดงบทบาทแนะนำเชิงในหมู่บ้านเป็นคณะโดยเน้น 3 ธรรม ได้แก่ 1. วัฒนธรรม 2. ธรรมชาติ และ 3. คุณธรรม
3. คณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี ควรพัฒนาพระสงฆ์นักเผยแผ่ผ่านการอบรมตามหลักสูตรต่าง ๆ ที่คณะสงฆ์และฝ่ายบ้านเมืองเมืองขึ้น เพื่อพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์ต่อการแสดงบทบาททางสังคมให้เหมาะสม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ต้องประสานงานกับคณะสงฆ์ฝ่ายปกครองให้เป็นรูปธรรม ต้องประกาศให้ชุมชนนั้นทราบก่อน
2. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ต้องมีการวางแผนสร้าง Model ในรูปแบบของการเผยแพร่ สร้างเป็น Mind Map เพื่อกำหนดกรอบในการดำเนินการช่วยกันรักษา ธรรมชาติ สภาพแวดล้อม รักษากฎหมาย กฎกติกาที่ร่วมกันตั้งขึ้น รักษาวัฒนธรรม ประเพณีที่ดีงาม รักษาศีล มีเมตตาธรรม มีจิตอาสา
3. คณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี ควรพัฒนามาตรฐานพระสงฆ์ให้มีคุณภาพตามหลักทางพระพุทธศาสนา และสอดคล้องกับการแสดงบทบาทต่อชุมชน สังคม และหน่วยงานของรัฐอย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนามาตรฐานพระสงฆ์เพื่อพัฒนาชุมชนโดยอาศัยหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลเป็นฐานเชิงสร้างสรรค์



2. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบและแนวทางการพัฒนาหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล หรือการดำเนินงานที่มีประสิทธิผล เพื่อให้ครอบคลุมถึงภารกิจทั้ง 8 ด้าน

3. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนาท้องถิ่นเชิงรุกเพื่อขับเคลื่อนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลจังหวัดเพชรบุรีเชิงสร้างสรรค์

เอกสารอ้างอิง

พระครูธีรนนทสิทธิ์ (ธีรปัญญา (มีผดุง)) และคณะ. (2567). พลวัตการขับเคลื่อนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลอำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน. *วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(1), 68-80.

พระครูสวัสดิ์กาญจนภาส (ทัตพล แผลงปาน). (2567). การขับเคลื่อนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล สู่การสร้างนวัตกรรมชุมชนต้นแบบวิถีพุทธ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดกาญจนบุรี. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 9(12), 1644-1657.

พระครูสังฆรักษ์สุเทพ สุเทโว (ชูชีพ) และคณะ. (2567). ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลคลองข่อย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. *วารสารบรรณการศึกษามนุษยสังคมศาสตร์*, 5(3), 109-222.

พระวิสุทธิวรวิทย์ และคณะ. (2563). *หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) : แนวคิด ปัญหา แนวทางแก้ไขและเทคนิคการแสดงบทบาทต่อสังคมของพระสงฆ์เชิงรุก*. การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 3 (The 3 rd National Conference MCU.RK.2020) (หน้า 1). นครปฐม: วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสุธีรัตนบัณฑิต อ่อน และคณะ. (2563). นวัตกรรมและเครือข่ายทางสังคมจากการดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์ไทย. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 5(3), 1-10.

พริ้ง เจนนี. (2546). *คู่มือการปฏิบัติงานหน่วย อ.ป.ต.* กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนา.

ระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. 2546. (2546, 1 กันยายน). สืบค้น 27 ตุลาคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/pCJxb>
เสถียรพงศ์ วรรณะปก. (2540). *พุทธวิธีสอนจากพระไตรปิฎก*. กรุงเทพฯ: เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด.